

সপ্তম শ্রেণীৰ পাঠ্যপুথি

সমাজ বিজ্ঞান

(দ্বিতীয় ভাগ)

ইতিহাস খণ্ডৰ আগকথা

পাঠ - ১২

গুপ্তযুগৰ পৰৱর্তী ভাৰতবর্ষ

অংশ – ১

পৰিনীতা দেৱী

শিকনৰ ফলাফল

- গুপ্তযুগৰ পৰৱৰ্তী ভাৰতবৰ্ষত উদ্ভৱ হোৱা ৰাজনৈতিক পটভূমিৰ বিষয়ে ধাৰণা লাভ কৰিব।
- হৰ্ষবৰ্ধনৰ ৰাজত্বকালৰ গুৰুত্ব লগতে সাংস্কৃতিক আৰু ধৰ্মীয় অৱিহণাৰ বিষয়ে ধাৰণা লাভ কৰিব।

সমগ্র শিক্ষা
Samagra Shiksha
সমগ্র শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

- গুপ্তসকলৰ পিছত সমগ্ৰ ভাৰততে কিছুমান সৰু সৰু স্বাধীন ৰাষ্ট্ৰৰ উত্থান ঘটিছিল।

- বিন্ধ্য পর্বতৰ উত্তৰ অংশক উত্তৰ ভাৰত বুলি কোৱা হয়।
- দক্ষিণ অংশক দক্ষিণ ভাৰত বুলি কোৱা হয়।

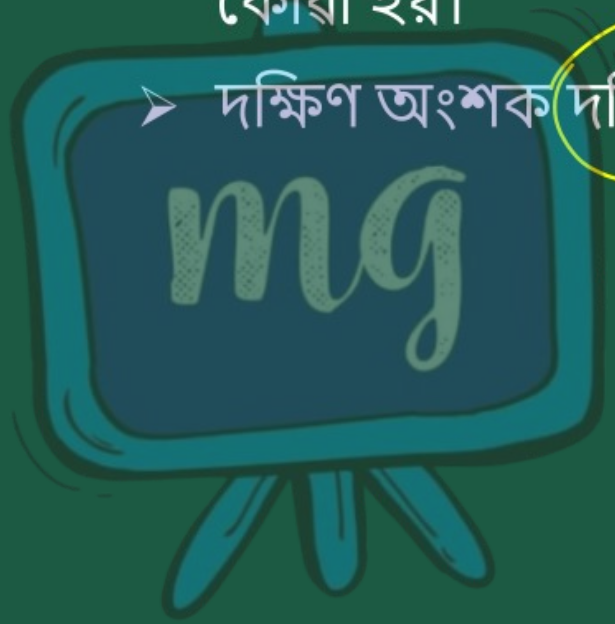

➤ এই পাঠত আমি মানচিত্রত উল্লেখ কৰা নিম্নোক্ত ৰাজ্যসমূহৰ অৱদানৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম —

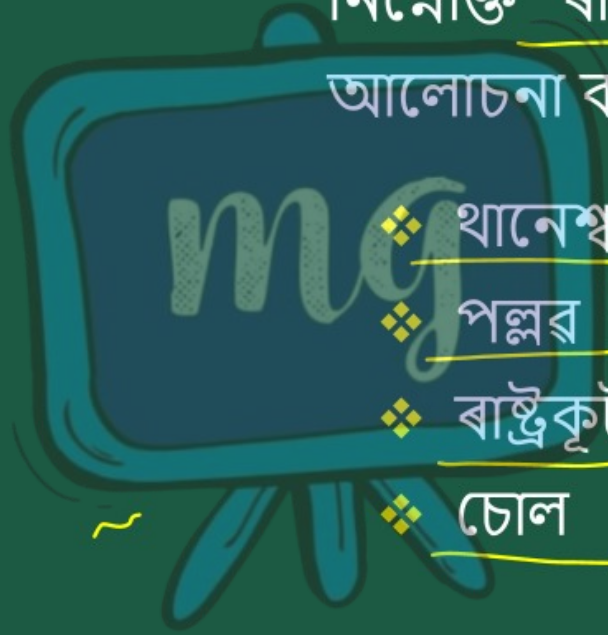

- থানেশ্বৰ
- পল্লৱ
- ৰাষ্ট্ৰকূট
- চোল

থানেশ্বৰ ৰাজ্য আৰু হৰ্ষবৰ্ধন

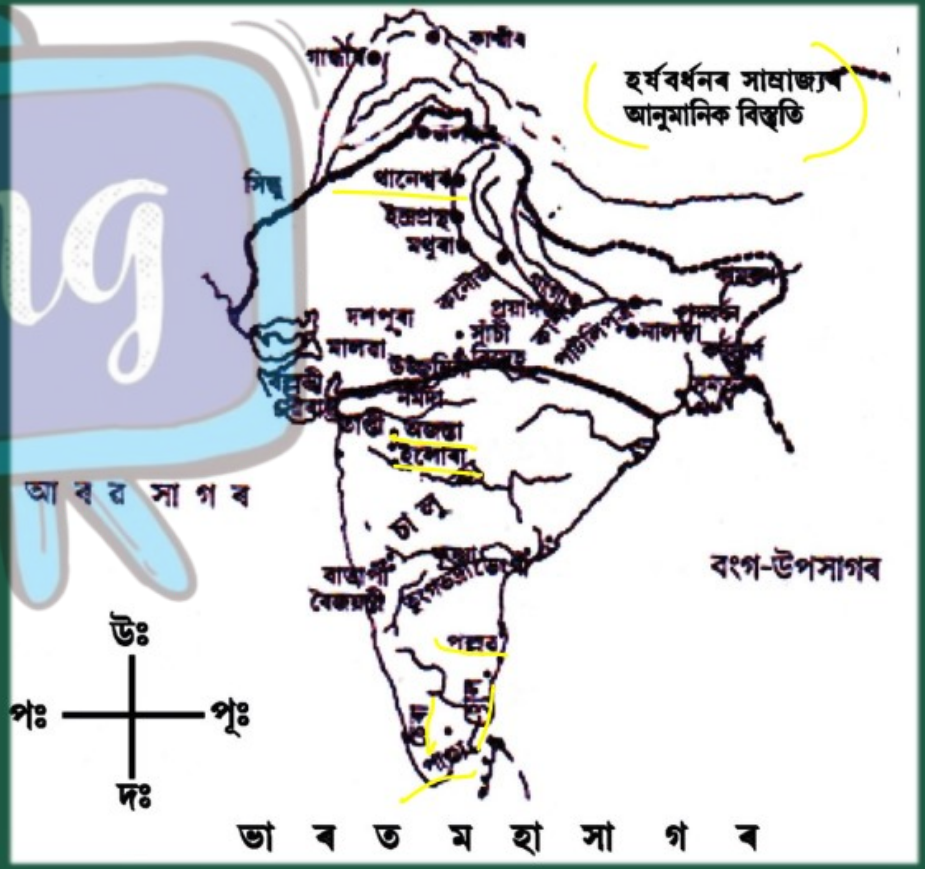

সমগ্ৰ শিক্ষা
Samagra Shiksha
সমগ্র শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

থানেশ্বৰ

- খ্ৰীষ্টপূৰ্ব ৫৮০ চনত ৰজা প্ৰভাকৰ বৰ্ধনে এই ৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল।
- থানেশ্বৰ ৰাজ্য বৰ্তমানৰ হাৰিয়ানা প্ৰদেশত আছিল।
- প্ৰায় ১৩০০ বছৰ আগতে হৰ্ষবৰ্ধন নামৰ এজন শক্তিশালী ৰজাই এই ৰাজ্যত শাসন কৰিছিল।
- গুপ্ত সাম্ৰাজ্যৰ পতনৰ পিছত তেওঁ ভাৰতক শক্তিশালী ৰূপত প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল।

সমগ্র শিক্ষা
Samagra Shiksha
সমগ্র শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

➤ হর্ষবর্ধনৰ জীৱন আৰু কার্যকলাপৰ বিষয়ে আমি কিছুমান উৎসৰ পৰা জানিব পাৰো, সেইবোৰ হল :

- তেওঁৰ দৰবাৰ কবি বানভট্টৰ ৰচনা কৰা জীৱনী 'হর্ষচৰিত'।
- চীনা লেখক হুই-লিয়ে লিখা হিউ-ৱেন-চাঙৰ জীৱনী
- সেই সময়ৰ তাম্রলিপি আৰু আৰু শিলালিপি।

➤ এই সমল সমূহৰ পৰা জনা যায় যে :

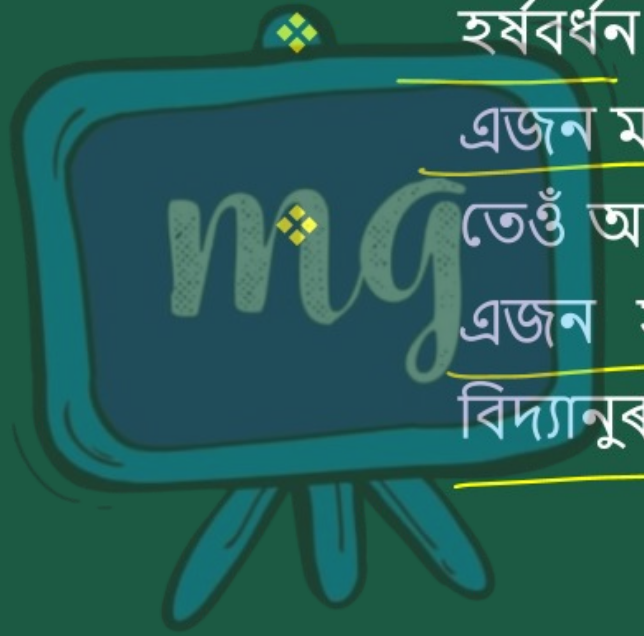

হৰ্ষবৰ্ধন আছিল প্ৰাচীন ভাৰতৰ এজন মহান সম্ৰাট।

তেওঁ আছিল এজন সুদক্ষ যোদ্ধা, এজন সুশাসক, সুপণ্ডিত আৰু বিদ্যানুৰাগী সম্ৰাট আছিল।

সমগ্র শিক্ষা
Samagra Shiksha
সমগ্র শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

আকৌ, জানিব পাৰো যেঃ-

- প্রভাকৰ বর্ধনৰ মৃত্যুৰ পিছত তেওঁৰ জ্যেষ্ঠ পুত্র ৰাজ্যবর্ধন থানেশ্বৰৰ ৰজা হয়।
- ৰাজ্য বর্ধনৰ ভগ্নী ৰাজশ্রীৰ বিবাহ কনৌজৰ ৰজা গ্রহবর্মনৰ লগত হৈছিল।
- গ্রহবর্মনক মালৱাৰ ৰজা দেৱগুপ্ত গৌড়ৰ ৰজা শশাংক মিলি হত্যা কৰিছিল ।
- ৰাজ্যবর্ধনে ভগ্নীপতিৰ মৃত্যুৰ প্রতিশোধ লবলৈ যাওতে শশাংকাই তেওক হত্যা কৰিছিল।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

- এই চৰম ৰাজনৈতিক সংকটত মাত্ৰ ১৬ বছৰ বয়সতে হৰ্ষবৰ্ধনে থানেশ্বৰ আৰু ভগ্নী ৰাজশ্ৰী প্ৰতিনিধি হিচাপে শাসক কনৌজৰ ৰজা হৈছিল।
- হৰ্ষবৰ্ধনক শিলাদিত্য বুলিও জনা গৈছিল।

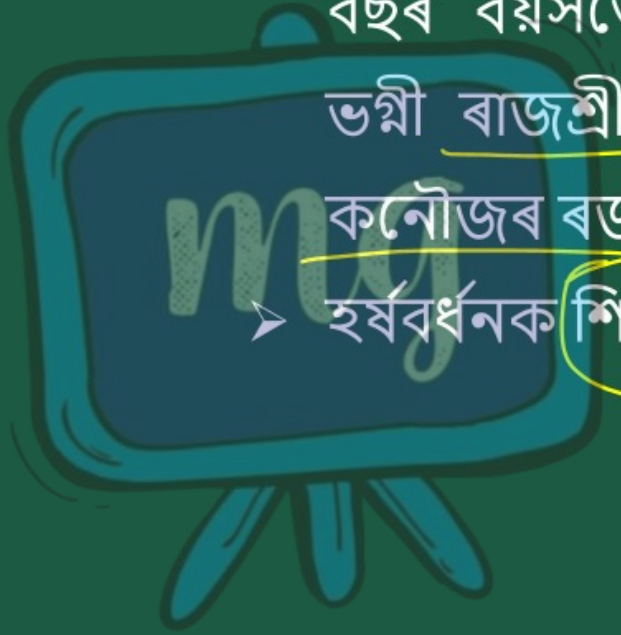

- তেওঁৰ সাম্ৰাজ্যৰ বিস্তৃত আছিল —
  - উত্তৰত জলন্ধৰ
  - পূবত পাটলিপুত্ৰ
  - দক্ষিণে নৰ্মদা নদী
  - পশ্চিমে সৌৰাষ্ট্ৰ

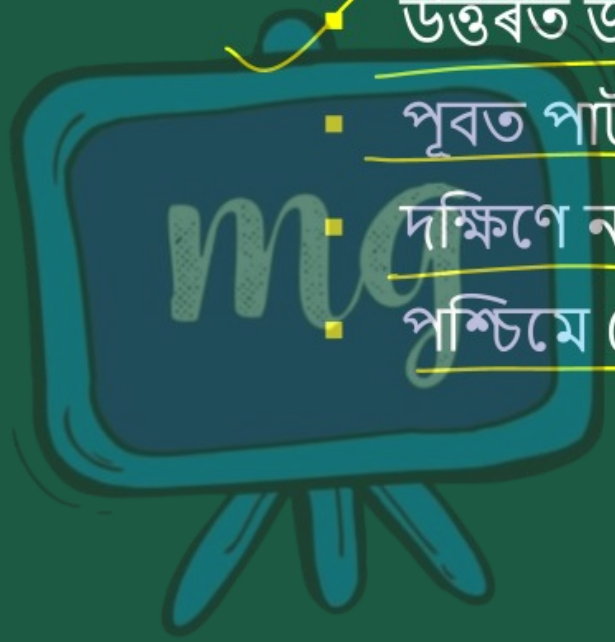

হৰ্ষবৰ্ধনৰ প্ৰশাসন ব্যৱস্থা

- পদ্ধতিগত শাসনৰ বাবে হৰ্ষবৰ্ধনে নিজৰ ৰাজ্যক কেইবাটাও ভাগত ভাগ কৰিছিল—
  - প্ৰদেশ
  - ভুক্তি
  - বিষয়
  - গাঁও

- আধুনিক যুগৰ প্ৰথাৰ দৰেই প্ৰতিটো ভাগৰ প্ৰশাসনৰ বাবে তেওঁ মন্ত্ৰী আৰু বিষয়া নিয়োগ কৰিছিল।
- হৰ্ষবৰ্ধনে কৃষক আৰু ব্যৱসায়ীসকলৰ পৰা কৰ-কাটল সংগ্ৰহ কৰিছিল ।
- কৃষকে তেওঁলোকৰ কৃষি উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ ১/৬ ভাগ কৰ হিচাপে দিবলগীয়া হৈছিল, কেতিয়াবা নগদ ধনও কৰ দিছিল।

ধৰ্মীয় অৱদান

- সম্ৰাট হৰ্ষবৰ্ধন এজন ধৰ্মনিৰপেক্ষ ৰজা আছিল। তেওঁ আছিল শৈৱপন্থী।
- কিন্তু তেওঁ বৌদ্ধ ধৰ্মৰ পৃষ্ঠপোষক আছিল। আৰু বৌদ্ধ ধৰ্মৰ প্ৰচাৰৰ বাবে তেওঁ বৌদ্ধ মহামেল অনুষ্ঠিত কৰিছিল।
- হিন্দুসকলৰ বাবেও মন্দিৰ নিৰ্মাণ কৰিছিল।

- হৰ্ষবৰ্ধনৰ শিক্ষাৰ প্ৰতি প্ৰবল আগ্ৰহ আছিল আৰু নালন্দা বিশ্ববিদ্যালয়লৈ ৰাজকীয় পৃষ্ঠপোষকতা আগবঢ়াইছিল কৰিছিল।

উত্তৰ প্ৰদেশৰ বাহঁখেড়া তাম্ৰলিপিত থকা ৰজা হৰ্ষবৰ্ধনৰ হস্তাক্ষৰ

সমগ্র শিক্ষা
Samagra Shiksha
সমগ্র শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

চুটিকৈ লওঁ

- বানাভট্ট হর্ষবর্ধনৰ ৰাজকবি আছিল । তেওঁ হর্ষচৰিত আৰু কদম্বৰী ৰচনা কৰিছিল ।
- সম্ৰাট হর্ষবর্ধনৰ পৃষ্ঠপোষকতাত জাতক মালা ৰচনা কৰা হৈছিল।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

➤ হর্ষবর্ধনে নিজেই তিনিখন উল্লেখযোগ্য গ্রন্থ ৰচনা কৰিছিল —

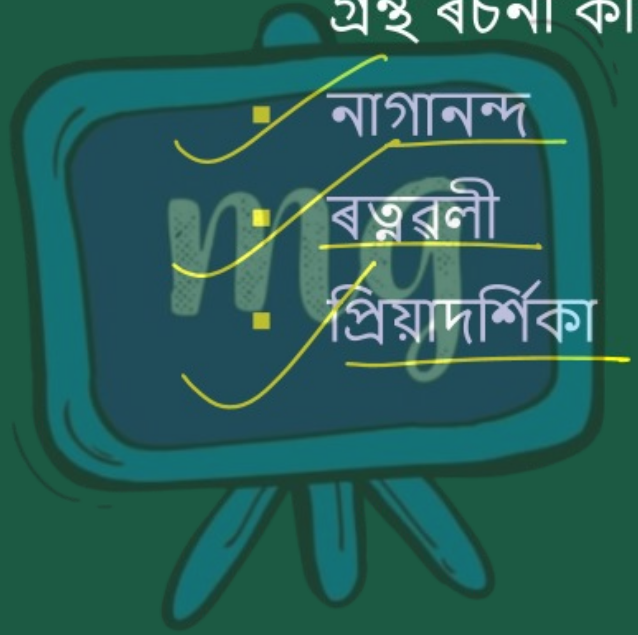

- নাগানন্দ
- ৰত্নৱলী
- প্রিয়াদর্শিকা

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

ভাস্কৰ বৰ্মণ

জানি থওঁ আহা

- গুপ্তযুগৰ সময়ছোৱাত ভাৰতবৰ্ষৰ পূব প্ৰান্তত কামৰূপ ৰাজ্য আছিল।
- এই সময়ছোৱাত কামৰূপত বৰ্মণ বংশৰ ৰজাসকলে ৰাজত্ব কৰিছিল।
- ভাস্কৰবৰ্মণ এই বংশৰ শ্ৰেষ্ঠ ৰজা।

মূল্যায়ন

1 | হৰ্ষচৰিতৰ লেখক হল

A হৰ্ষবৰ্ধন

B ৰানাভট্ট

C ৰাজ্যবৰ্ধন

মূল্যায়ন

2 হিউ – ৱেন- চাঙৰ জীৱনী কোনে লিখিছিল ?

A ভাস্কৰবর্মন

B হর্ষবর্ধন

C চীন দেশৰ লেখক হুই - লি

মূল্যায়ন

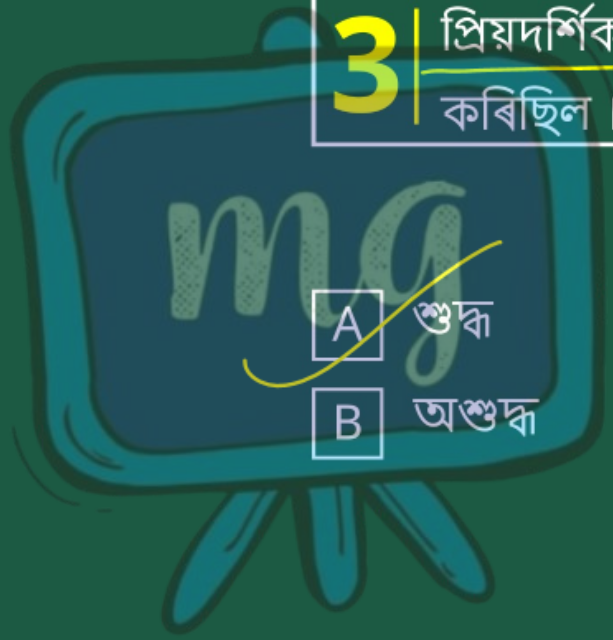

3 | প্রিয়দর্শিকা নামৰ পুথিখন হর্ষবর্ধনে ৰচনা কৰিছিল ।

A শুদ্ধ

B অশুদ্ধ